

CAPITOL I

HISTORIA

Un hematòleg valencià del segle XV

pel Dr. FAUSTÍ BARBERÀ, de Valencia

Vatja per es començament ma salutació més coral per al Congrés dels Metges de Llengua Catalana!... Que este fet de renaiximent col·lectiu d'intel·lectuals, siga com la aubada del renaiximent integral de la raça!...

I anem al tuacte.

Al presentar-vos, companys, com tema històric de'n aquest Congrés el que en la capçalera escriu, clar és que no vine a parlar-vos d'un hematòleg en lo sentit actual de la paraula; sinos d'un home que s'alvançá a la seua època i reconegué en tan preciós mitg vital la importancia decisívola que té en lo manteniment i la conservació de la vida humana; i demostrá eixa importancia volent acudir, no a les autoritats d'Hipocrás i de Galeny, com era'n tonces ús i costum, sinos a la experiencia provocada, a la experiencia que diríem avui científica i de laboratori.

Qui fou eixe precursor dels Pappenheim?

Qui fou eixe hematòleg?

Fou lo noble Mossèn Manuel Dieç de Calatayud, Baró de la vila de Andilla i ex-Majordom del gran Alfons V en la conquesta de Nàpols, feta en l'any 1423.

Aquest hom superior, tan destre en lo meneig de l'espasa com de la ploma; ben convençut de l'importancia de lo caball en la guerra i en la pau, estudiá, pensá, experimentá, compilá i arrodoní un *Llibre de Menescalia* que ns deixá manuscrit, aon

marca tendències i procediments desconeguts fins a'ntonces per los escriptors contemporanis.

Llibre que conservem a Valencia manuscrit e imprès, com ho fou en Barcelona i Saragossa, i del que he triat la nota present.

En aqueixa obra llixo al tractar de «*La nothomia dels caualls*»:

«Demana vos: quina cosa es sanch: Respon: que la sanch es vida e nodriment del sperit: e calor natural e sosteniment de tot lo cors.

Demana vos: com es vida: e calor natural:—Respon: que es vida: e prouase en aquesta manera: que si vos traheu del cors del cauall tota la sanch ho la major part de la que y té: tantost lo cauall cau mort en terra: e per aquesta rahó se diu vida. En lo que vos me demanau: en quina manera es calor natural: vos responch e dich: que la sanch sosté e gcuerna e manté lo cors: per quant lo sperit e la virtut sensible que es en lo cors del cauall li dona vida e tantost qui no té vida no té calor natural.

Demana vos: perque la sanch es dita sosteniment de tot lo cors: Responch: que dien los doctors que com en lo cors ha sanch que lo cors es sostengut: e quant en lo cors no ha sanch les calors naturals nos poden sostenir: e tantost lo cors caum e mor: donchs pus la sanch té tan gran virtut que lo cors no pot viure sens ella be li podem dir sosteniment de tot lo cors».

En quals textes, com en altres molts que podria citar-ne de dita obra, demostra son autor que aná molt per davant de la seua època i que se inspirá no en la fantasia personal sinos en los fets de la realitat i a d'ells s'atengué al descriure les enfermetats dels caballs com de les mules.

Molts eixemples podria citar-ne de dit llibre en comproba de mon acert, però que n'hi ha ja prou en lo dit per a offrir an aquest Congrés l'homenatge de la meua simpatia.